

قوه قضائیه

دیدگاه‌های امامیه در اسباب و احکام فسخ نکاح
و تطبیق آن با قانون مدنی

محمد حدادی

پژوهشگاه قوه قضائیه

۰۰۳۴۰۶۳

سرشناسه	: حیدری، محمد، ۱۳۴۴-۱
عنوان و نام پدیدآور	: دیدگاه فقهاء امامیه در اسباب و احکام فسخ نکاح و تطبیق آن با قانون مدنی / پژوهشگر محمد حیدری؛ تهیه و تنظیم پژوهشکده حقوق خصوصی، گروه حقوق خانواده.
مشخصات نشر	: تهران: پژوهشگاه قوه قضاییه: قوه قضاییه، مرکز مطبوعات و انتشارات، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	: ۲۸۷ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۹۷۰۱۶۲-۱
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: زناشویی -- فسخ (فقه)
موضوع	: Marriage -- Annulment (Islamic law)
موضوع	: زناشویی -- فسخ
موضوع	: Marriage -- Annulment
موضوع	: زناشویی (فقه) -- ایران
موضوع	: Marriage (Islamic law) -- Iran
موضوع	: زناشویی -- قوانین و مقررات -- ایران
موضوع	: Marriage law -- Iran
شناسه افزوده	: پژوهشگاه قوه قضاییه، پژوهشکده حقوق خصوصی، کارگروه حقوق خانواده
شناسه افزوده	: ایران، قوه قضاییه، مرکز مطبوعات و انتشارات
شناسه افزوده	: پژوهشگاه قوه قضاییه
رده بندی کنگره	: BP1۸۹۳۴
رده بندی دیویی	: ۲۲۷.۳۶۰
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۷۱۸۹۳۴
وضعیت رکورد	: فیبا

وبسایت: www.jri.ac.ir کدپستی: ۱۹۸۲۸۴۶۵۱۴ تلفکس: ۰۲۱-۲۲۰۹۲۰۶۱
نشانی: بزرگراه چمران، بزرگراه یادگار امام، بعد از خروجی اوین درکه، پژوهشگاه قوه قضاییه

مرکز مطبوعات و انتشارات
قوه قضاییه

عنوان: دیدگاه فقهای امامیه در اسباب و احکام فسخ نکاح و تطبیق آن با قانون مدنی

پژوهشگر: محمد حیدری

تهیه و تدوین: پژوهشکده حقوق خصوصی، گروه حقوق خانواده

ویراستار: مصطفی حقانی فضل

صفحه آرایشی: مریم کاظمینی

ناشران: پژوهشگاه قوه قضاییه، مرکز مطبوعات و انتشارات قوه قضاییه

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۷۰۱۶۲-۱

قیمت: ۵۳۰/۰۰۰ ریال

تیراژ و نوبت چاپ: ۳۰۰ نسخه - چاپ اول - اردیبهشت ۱۴۰۰

مرکز پخش، فروشگاه و نمایشگاه دائمی: تهران، خیابان حافظ، نبش خیابان سمیه، ساختمان شماره ۳ قوه قضاییه

وبسایت: www.judpub.ir

شماره‌های تماس: ۰۲۱-۸۸۱۹۹۹۰۴ - ۰۲۱-۸۸۱۹۹۹۱۳

فهرست مطالب

۱۳ مقدمه
۱۷ فصل اول - فسخ نکاح در نظام حقوقی ایران
۱۷ مبحث اول - محدوده حقوقی فسخ نکاح
۱۸ مبحث دوم - جایگاه فسخ نکاح در قانون مدنی
۲۳ فصل دوم - فسخ نکاح در نظام فقه امامیه
۲۳ مبحث اول - جایگاه فسخ نکاح در فقه
۲۴ مبحث دوم - اصول و دلایل فقهی مورد استناد در حق فسخ نکاح
۲۵ گفتار اول - بررسی قاعده تدلیس در اثبات حق فسخ نکاح
۲۴ گفتار دوم - بررسی قاعده لاضرر در اثبات حق فسخ نکاح
۴۲ گفتار سوم - بررسی دلیل انحصار عیوب موجب حق فسخ نکاح
۴۵ گفتار چهارم - بررسی اختصاص برخی عیوب موجب حق فسخ نکاح به زن
۴۷ فصل سوم - عیب مشترک جنون موجب فسخ نکاح
۴۷ مبحث اول - مبنای حقوقی فسخ نکاح به واسطه جنون
۴۸ مبحث دوم - بررسی قانونی حق فسخ نکاح به واسطه جنون
۵۲ مبحث سوم - بررسی فقهی حق فسخ نکاح به واسطه جنون
۵۶ مبحث چهارم - آرای فقها در مورد جنون موجب فسخ نکاح
۵۶ گفتار اول - نظر شیخ مفید(ره) در مورد جنون موجب فسخ نکاح
۵۶ گفتار دوم - نظر شیخ طوسی(ره) در مورد جنون موجب فسخ نکاح
۵۷ گفتار سوم - نظر ابن حمزه طوسی(ره) در مورد جنون موجب فسخ نکاح
۵۸ گفتار چهارم - نظر ابن ادریس حلی(ره) در مورد جنون موجب فسخ نکاح
۵۸ گفتار پنجم - نظر علامه حلی(ره) در مورد جنون موجب فسخ نکاح
۵۸ گفتار ششم - نظر شهید ثانی(ره) در مورد جنون موجب فسخ نکاح
۵۹ گفتار هفتم - نظر محقق اصفهانی(ره) در مورد جنون موجب فسخ نکاح
۶۱ گفتار هشتم - نظر محقق بحرانی(ره) در مورد جنون موجب فسخ نکاح

- گفتار نهم - نظر سید علی طباطبایی (ره) در مورد جنون موجب فسخ نکاح ۶۳
- گفتار دهم - نظر صاحب جواهر (ره) در مورد جنون موجب فسخ نکاح ۶۵
- گفتار یازدهم - نظر آیت الله فاضل لنکرانی (ره) در مورد جنون موجب فسخ نکاح ۶۸
- گفتار دوازدهم - نظر آیت الله مظاهری در مورد جنون موجب فسخ نکاح ۷۲
- فصل چهارم - عیوب اختصاصی زوج موجب حق فسخ نکاح برای زوجه ۷۷
- مبحث اول - خصاء ۷۷
- مبحث دوم - عنن ۷۸
- گفتار اول - عنن از نظر پزشکی ۷۸
- گفتار دوم - راه اثبات عنن از نظر قضایی ۸۰
- گفتار سوم - رد دعوی عنن از نظر قضایی ۸۱
- مبحث سوم - جب ۸۱
- مبحث چهارم - حق فسخ برای زوجه به واسطه عیوب مختص زوج در قانون مدنی ۸۲
- گفتار اول - خصاء در قانون مدنی ۸۲
- گفتار دوم - عنن در قانون مدنی ۸۴
- گفتار سوم - مقطوعیت آلت تناسلی (جب) در قانون مدنی ۸۶
- مبحث پنجم - بررسی فقهی حق فسخ برای زوجه به واسطه عیوب زوج ۸۶
- گفتار اول - بررسی فقهی حق فسخ به واسطه عنن ۸۷
- گفتار دوم - بررسی فقهی حق فسخ به واسطه خصاء ۹۴
- گفتار سوم - بررسی فقهی حق فسخ به واسطه جب ۹۸
- مبحث ششم - تأسیس قاعده کلی فقهی در مورد عیوب مختص زناشویی ۱۰۱
- مبحث هفتم - آرای فقها در مورد عنن ۱۰۲
- گفتار اول - نظر شیخ مفید (ره) در مورد عنن ۱۰۳
- گفتار دوم - نظر شیخ طوسی (ره) در مورد عنن ۱۰۳
- گفتار سوم - نظر شهید ثانی (ره) در مورد عنن ۱۰۶

۱۰۷	گفتار چهارم - نظر محقق اصفهانی (ره) در مورد عنن
۱۰۹	گفتار پنجم - نظر محقق بحرانی (ره) در مورد عنن
۱۱۲	گفتار ششم - نظر صاحب جواهر (ره) در مورد عنن
۱۱۵	گفتار هفتم - نظر آیت الله فاضل لنکرانی (ره) در مورد عنن
۱۱۶	مبحث هشتم - آرای فقها در مورد خصاء
۱۱۷	گفتار اول - نظر شیخ طوسی (ره) در مورد خصاء
۱۱۷	گفتار دوم - نظر شهید ثانی (ره) در مورد خصاء
۱۱۹	گفتار سوم - نظر محقق اصفهانی (ره) در مورد خصاء
۱۲۰	گفتار چهارم - نظر محقق بحرانی (ره) در مورد خصاء
۱۲۲	گفتار پنجم - نظر صاحب جواهر (ره) در مورد خصاء
۱۲۴	گفتار ششم - نظر آیت الله فاضل لنکرانی (ره) در مورد خصاء
۱۲۵	مبحث نهم - آرای فقها در مورد جبّ
۱۲۵	گفتار اول - نظر شیخ طوسی (ره) در مورد جبّ
۱۲۶	گفتار دوم - نظر شهید ثانی (ره) در مورد جبّ
۱۲۹	گفتار سوم - نظر محقق اصفهانی (ره) در مورد جبّ
۱۳۰	گفتار چهارم - نظر محقق بحرانی (ره) در مورد جبّ
۱۳۱	گفتار پنجم - نظر صاحب جواهر (ره) در مورد جبّ
۱۳۳	گفتار ششم - نظر آیت الله فاضل لنکرانی (ره) در مورد جبّ
۱۳۷	فصل پنجم - عیوب اختصاصی زوجه موجب حق فسخ نکاح برای زوج
۱۳۸	مبحث اول - قرن
۱۳۹	مبحث دوم - جذام
۱۳۹	مبحث سوم - برص
۱۳۹	مبحث چهارم - افضاء
۱۴۰	مبحث پنجم - زمین گیری
۱۴۰	مبحث ششم - نایبایی از هر دو چشم
	مبحث هفتم - حق فسخ برای زوج به واسطه عیوب مختص زوجه در
۱۴۰	قانون مدنی

قسمت اعظم قانون مدنی ما از فقه امامیه گرفته شده و قانون‌گذار سعی نموده است مواد قانونی را بر اساس اقوال مشهور فقهای عظام تنظیم نماید و در هر موضوعی که قول مشهور و مورد اتفاق نیافته، به سکوت یا اجمال گذرانده است و چون در مباحث مربوط به احوال شخصیه، ابواب نکاح و طلاق، در بسیاری از موارد اختلاف نظر بین فقها وجود دارد و قول مشهور یافت نشده است، لذا خلأ قانونی در این موارد فراوان دیده می‌شود. طبق اصل ۱۶۷ قانون اساسی^۱ و ماده ۳ قانون آیین دادرسی مدنی،^۲ در موارد سکوت یا نقص یا اجمال یا تعارض قوانین، در رسیدگی به موضوعات احوال شخصیه، خصوصاً مباحث نکاح و انحلال آن، قاضی باید با مراجعه به منابع فقهی و فتاوی معتبر، حکم قضیه را پیدا کند. از طرفی عمده مواد قانون مدنی در موضوع نکاح^۳ و طلاق بر اساس فقه امامیه تنظیم شده است. بنابراین یکی از عوامل فهم عمیق آن، آشنایی با آرای فقهای شیعه است. اجمال و نقص مقررات در این باب ضرورت بررسی مبانی فقهی مواد قانون مدنی در بحث انحلال نکاح و مخصوصاً مبحث فسخ نکاح را آشکار می‌سازد.

از سوی دیگر در دادگاه‌های خانواده در پرونده‌های با موضوع فسخ نکاح، قضات به مواد قانونی استناد می‌کنند و در پاره‌ای از اوقات اجمال یا ابهام آنها قاضی را با درک ناقصی از موضوع و حکم وامی‌نهد. در اینجا ضرورت دسترسی آسان به منابع عظیم فقهی آشکارتر می‌گردد.

۱. قاضی موظف است کوشش کند حکم هر دعوا را در قوانین مدونه بیابد و اگر نیابد با استناد به منابع معتبر اسلامی یا فتاوی معتبر حکم قضیه را صادر نماید و نمی‌تواند به بهانه سکوت یا نقص یا اجمال یا تعارض قوانین مدونه از رسیدگی به دعوا و صدور حکم امتناع ورزد (اصل یکصد و شصت و هفتم قانون اساسی).

۲. قضات دادگاه‌ها موظف‌اند موافق قوانین به دعاوی رسیدگی کرده، حکم مقتضی صادر یا فصل خصومت نمایند. در صورتی که قوانین موضوعه کامل یا صریح نبوده یا متعارض باشند یا اصلاً قانونی در قضیه مطروحه وجود نداشته باشد، با استناد به منابع معتبر اسلامی یا فتاوی معتبر و اصول حقوقی که مغایر با موازین شرعی نباشد، حکم قضیه را صادر نمایند و نمی‌توانند به بهانه سکوت یا نقص یا اجمال یا تعارض قوانین از رسیدگی به دعوا و صدور حکم امتناع ورزند والا مستتکف از احقاق حق شناخته شده و به مجازات آن محکوم خواهند شد (ماده ۳ قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور مدنی).

۳. نکاح در حقوق مدنی ایران کاملاً از حقوق امامیه اقتباس شده است (امامی، حقوق مدنی، ج ۴، ص ۲۶۸).